

HORVÁTHNÉ KÖKÉNY ANNAMÁRIA¹

Jelen és/vagy jövő, azaz a megtakarítások dilemmája

A jelenlegi gazdasági helyzetben a háztartásoknak egyre nehezebb megtakarításokat felhalmozniuk, öngondoskodásukat biztosítaniuk, azaz hosszú távú céljaik érdekében lemondaniuk a mai fogyasztásról. Mégis egyre többen próbálkoznak ezzel, hiszen a válság okozta bizonytalanság rádöbbenette az embereket, hogy mekkora biztonságot jelent ez önmaguk és családjuk számára. Öngondoskodási vágyunk felerősödik a bizonytalan pénzügyi időszakokban, de ekkor elsősorban ezen időszak átvészelése a cél, majd ezt követheti anyagi biztonságunk hosszú távon való biztosítása. Az állam támogatási rendszerének igen fontos gazdaság- és társadalompolitikai szerepe van. Jelen tanulmányomban szeretném összegyűjteni és bemutatni az állam által támogatott különböző lehetőségeket, kiemelve azok elmúlt időszaki változásait és elemezni azok hatásait.

Kulcsszavak: megtakarítás; öngondoskodás; adókedvezmény; állami támogatás; pénzügyi kultúra

1. BEVEZETÉS

A háztartások megtakarításainak és öngondoskodásuknak a fontosságát, céljait és formáját kutatom, különös tekintettel az állam megtakarításokat ösztönző lépéseire. A hitelezés és a megtakarítások közötti egyensúly eltolódott. A lakosság az öngondoskodásával későbbi időpontra halasztja a vásárlásait, sőt sokszor hitelfelvétellel egészíti ki azt. A biztonságos hitelfelvételnek a hosszú távú előtakarékoskodás az egyik elengedhetetlen feltétele. A bankok szigorították a hitel kihelyezésének feltételein. Több önerő szükséges egy-egy lakáscél megvalósulásához. Az állam szabályozó szerepe fontos mind az adókedvezmények megtakarítást ösztönző rendszerének kialakításában, mind a hitelfeltételek szigorúbb törvényi hátterének a megalkotásában. Hosszú távú pénzügyi döntések sorozata jellemzi a háztartásokat a különböző életciklusaik folyamán. Különböző felmérések és tapasztalatok azt mutatják, hogy a háztartások nem rendelkeznek megfelelő pénzügyi ismeretekkel, azonban az öngondoskodás szemlélete jelen van minden egyén és család életében, ha nem is egyforma intenzitással.

A befektetési döntések meghozatalakor számolni kell azok minden pénzügyi vetületével, hiszen számos tényező befolyásolhatja a magánszemélyeket hosszú távú megtakarítási

¹ Horváthné Kökény Annamária PhD-hallgató (Szent István Egyetem Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar, Gazdálkodás- és Szervezéstudományi Doktori Iskola)

döntéseiknél, amelyeknek a meghozatala nagyon nagy felelősséggel jár. A hosszú távú megtakarítási döntéseinknél az egyszeri, nagyobb összeg befizetését vagy a folyamatos, rendszeres befizetés előnyeit és hátrányait is mérlegelnünk kell, valamint a futamidő és a befektetéshez kapcsolódó adókedvezmény megléte is nagyon fontos szempont döntéseink meghozatalakor. Feltételeznénk, hogy ez az adókedvezmény idővel nem vagy csak csekély mértékben változik, éppen a pénzügyi döntéseink stabilitása miatt. Ez sajnos nem igaz. Erre példa az életbiztosítás és a lakáscélú személyi jövedelemadó-kedvezmények megszüntetése.

2. AZ ÉLETBIZTOSÍTÁS SZEMÉLYI JÖVEDELEMADÓ-KEDVEZMÉNYE

Az Országgyűlés 1995. december 12-i ülésén fogadta el az 1995. évi CXVII. törvényt a személyi jövedelemadóról. Az eredeti törvény 42. § (1) szerinti biztosítási adókedvezmény mértéke az élet- és nyugdíjbiztosítás adóévben megfizetett díjának a 20 százaléka, de több szerződés esetén is legfeljebb együttesen 50 ezer forint volt. Ha az élet- vagy nyugdíjbiztosítás alanya és szerződője nem ugyanazon személy volt, akkor a szerződője és nem az alanya volt jogosult az adókedvezmény érvényesítésére. Ez a későbbiekben a jövedelemkorlát bevezetésével kapott kiemelkedő szerepet, például a háztartáson belüli szerződések megkötésekor. Fontos szempont volt, hogy az adókedvezmény igénybevételére csak határozott időtartamú, a szerződés létrejöttétől számítva legalább 10 éves, vagy teljes életre szóló életbiztosítási szerződések jogosítottak.

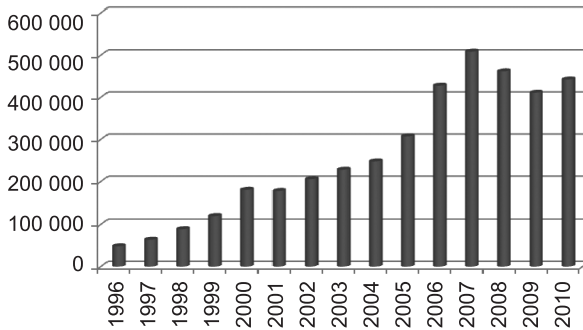
A 2003. adóévtől a biztosítási díj adókedvezménye két részből tevődött össze. Továbbra is 20 százalék volt az adókedvezmény mértéke az élet- és nyugdíjbiztosítási szerződésekre befizetett díjak után, de ha az adóévben megfizetett díj meghaladta az előző adóévben fizetett, akkor erre a növekményre 30 százalékos adókedvezmény volt érvényesíthető. Ezzel egyidejűleg az adókedvezmény éves összegének felső határa a korábbi 50 ezer forintról 100 ezer forintra emelkedett.

2005. január 1-jétől az együttes adókedvezmények igénybevételét sajnos korlátozták. Az egyes adókedvezmények együttes összege legfeljebb évi 100 ezer forint lehetett. Ráadásul ezzel egyidejűleg jövedelemkorláthoz is kötötték. 2007. január 1-jétől a korábbi évi 6 000 000 forint 3 400 000 forintra módosult, a 6 500 000 forintos jövedelemkorlát helyébe pedig 3 900 000 forint került. Ezzel a magasabb jövedelműek biztosítási adókedvezményének igénybevételét nagymértékben visszaszorították, illetve a családon belüli átszerződések hulláma indult meg.

A 2009. adóévben a törvény 35. §-ában megjelent az összevont adókedvezmény fogalma. Ennek alapján az élet- és nyugdíjbiztosítások után befizetett díjak 30 százalékát, maximum 100 ezer forintot lehetett adókedvezményként érvényesíteni. Ez a korábbi évek szabályozásaihoz képest előnyös változás volt, hiszen a teljes befizetett összeg 30 százaléka volt így érvényesíthető 2009. adóévben, persze a jövedelem és egyéb korlátozó tényezők figyelembe vétele mellett. Az életbiztosításra vonatkozó adókedvezményt viszont hatályon kívül helyezte a közteherviselés rendszerének átalakítását célzó törvénymódosításokról szóló 2009. évi LXXVII. törvény 186. §-ának 8. pontja 2010. január 1-jei hatállyal.

1. ábra

Az életbiztosítások díjbevételének alakulása Magyarországon (1996–2010, M Ft)

Forrás: MABISZ (Magyar Biztosítók Szövetsége) éves jelentései alapján saját szerkesztés

3. A SZEMÉLYI JÖVEDELEMADÓ LAKÁSCÉLÚ KEDVEZMÉNYE

A személyi jövedelemadóról szóló 1995. évi CXVII. törvény 37. § (1) szerinti lakáscélú kedvezmény mértéke – a lakáscélú megtakarításokról szóló 90/1987. (XII.29) pénzügyminiszteri rendelet szerint – a pénzintézettel a megtakarító nevére megkötött, lakáscélú betéti szerződésekre befizetett és elkülönítve kezelt, legfeljebb évi 60 000 forint összegű adóévi megtakarítás 20 százaléka volt. (Ezt a kedvezményt csak az 1997. január 1-je előtt megkötött szerződések esetében, és utólag 2001. adóévben lehetett igénybe venni a 1995. évi CXVII. törvény módosításáról rendelkező 1996. évi LXXVIII. törvény átmeneti és záró rendelkezésének 63.§ (1) alapján.) A megtakarítás összegének felvételekor igazolni kellett a lakáscélú felhasználást saját részről vagy a lakást szerző hozzátartozó által.

A személyi jövedelemadóról szóló törvény hatályba lépésekor érvényes 38. § szerint az összevont adóalap adóját csökkentette az 1993. december 31-e után pénzintézettel megkötött szerződésben a lakáscélú felhasználásra felvett hitel adósként szereplő magánszemély, illetve magánszemélyek által az adóévben a tőke és a kamat törlesztésére fordított, a pénzintézet által igazolt összegnek a 20 százaléka, de legfeljebb a vonatkozó szerződésben adósként szereplő magánszemélyek tekintetében együttvéve 35 000 forint.

1997. adóévtől a tőke és a kamat mellett a járulékos költség is bekerült az igazoláson szereplő adócsökkentő tételek közé. (2005. adóévtől tovább bővült ez a kör az előtörlesztés összegével és a hitelfolyósítási díjjal.) Emellett kikötésként megjelent a törvényben, hogy a lakáscélú felhasználásra felvett hitel alatt a hitelszerződés megkötésekor érvényes szja-törvény szerinti lakáscélú felhasználás fogalma az irányadó. Az 1995. évi CXVII. törvény 3.§. 27. pontja szerint „Lakáscélú felhasználás: belföldön lakótelek, lakás vásárlása, építése, bővítése, azzal, hogy bővítés alatt a lakás alapterületének olyan növelése értendő, amely legalább egytel több lakószoba kialakítását eredményezi.” (2003. január 1-jétől a lakás-

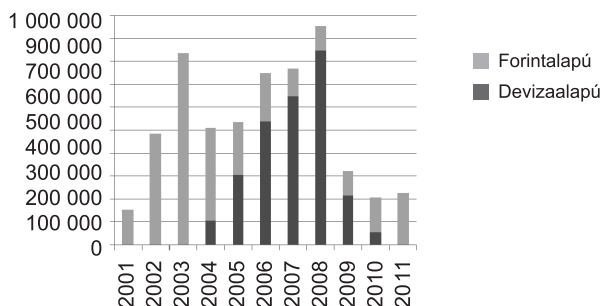
célú felhasználás fogalma megváltozott, és bekerült a törvény 38. §-nak a szövegébe.) A törvény 1997. adóévtől kizárta a lakás-takarékpénztártól felvett hitelre fizetett törlesztés utáni személyijövedelemadó-kedvezmény érvényesítésének lehetőségét. 1998 és 1999 adóévekben nem történt változás. A következő módosítással 2000. január 1-jétől a törvény 38. §-a alapján az adókedvezmény igénybevételét enyhítették azzal, hogy bár a lakás-takarékpénztártól felvett hitelek után nem járt az adókedvezmény továbbra sem, de a lakás-takarékpénztártól igényelt és felvett áthidaló kölcsön után a magánszemélyek érvényesíthették a 20 százalékos, maximum 35 000 forintos adókedvezményt.

2002. január elsejétől a korábbi 20 százalékos adókedvezmény 40 százalékra, illetve a korábbi 35 000 forint 240 000 forintra növekedett (ez a 2001-ben befizetett törlesztő részletekre is érvényesíthető volt), majd 2004. január elsejétől a lakáscélú hiteltörlesztő részletekhez kapcsolódó adókedvezmény 120 000 forintra csökkent. Emellett különbséget tett a törvény az új és a használt lakás utáni kedvezmény között, ugyanis a használt lakás megszerzésére felvett hitelek utáni adókedvezmény 40 százalékról 30 százalékra csökkent. Az adókedvezményt jövedelemkorláthoz kötötték, illetve maximalizálták a megvásárolható ingatlanok vételárát is, valamint időbeli korláthoz kötötték az igénybevételét.

2007. január 1-jétől kikerültek az adókedvezmények köréből a lakáscélú kedvezmények, néhány kivételtől eltekintve. (2005. adóévben a (7) bekezdés szövege módosult azzal, hogy ha a felvett hitel részben vagy egészben állami támogatásokról szóló kormányrendelet szerint meghatározott megelőlegező kölcsön, illetve ha a megelőlegező kölcsönre nem jogosult, és a magánszemélyek gyermekek és más eltartottak után lakásépítési kedvezményre nem jogosultak, akkor az adókedvezmény minden olyan adóévben érvényesíthető, amikor az igénylőnek a törlesztési időszakban családi pótlékra jogosult, illetve jogosulttá váló gyermeke van. Ezzel a módosítással már nemcsak egy-egy évvel hosszabbodott meg a kedvezmény igénybevételének lehetősége, hanem az a még meg sem született gyermek családi pótlékra jogosultságának végső időpontjáig jár.) Ekkor a lakáscélú adókedvezmény megszűnésének ellenére sem csökkentek nagymértékben a lakásvásárlások, hiszen ez az időszak a deviza-hitelezés fénykora volt.

2. ábra

Engedélyezett lakáscélú hitelek összegének alakulása és devizanem szerinti megoszlása Magyarországon (2001–2011, M Ft)

Forrás: KSH (Központi Statisztikai Hivatal) adatai alapján saját szerkesztés. http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_zrh001.html (letöltve: 2012. április)

A hosszú távú pénzügyi döntéseinket kiszámíthatatlanná teszi a sok változás. Azok, akik a hitelfelvételük pillanatában, az eredeti pénzügyi döntésük meghozatalakor érvényesíteni tudták a 240 000 forintos adókedvezményt, mára már csak részben vagy egyáltalán nem tudják visszaigényelni azt, azaz az állam már nem vállalja át helyettük annak megfizetését adókedvezmény formájában. Vajon 2002-ben és 2003-ban megvalósult volna ennyi hitelfelvétellel egybekötött ingatlanvásárlás és építés, ha nem születik meg ez a lakosság számára kedvező személyijövedelemadó-törvényi változás?

4. LAKÁS-TAKARÉKPÉNZTÁRAK

1997. január 1-jén életbe lépett az 1996. évi CXIII. törvény a lakás-takarékpénztárakról. A lakáscélú betétek gyűjtésére szakosodott lakás-takarékpénztárak elkülönült tőkepiaci alrendszert képeznek, és a mai pénz- és tőkepiacon egy új finanszírozási lehetőséget teremtettek. A lakás-takarékpénztárak azoknak nyújtanak segítséget, akik többéves, rendszeres megtakarítást tudnak vállalni lakáscéljaik megvalósítására (*Kiss [1997]*). A lakás-előtakarékosság az öngondoskodás elvén alapul, és számos előnyt biztosít a rendszeresen takarékoskodó ügyfelek számára. Nincs szükség hozzá induló tőkére. A lakás-előtakarékosság megtakarítás és hitellehetőség is egyben. Négy részből áll: az ügyfél rendszeres megtakarításaiból, az adott évben befizetett betétekre évente jóváírt 30 százalékos – de maximum évi 72 000 forintos (kivételek a társasházak, illetve lakóközösségek, ahol 241-nél több lakásos épület esetén a maximális állami támogatás értéke 324 000 Ft/év) – állami támogatásból és az ezekre jóváírt kamatból, valamint a megtakarítási idő lejártát követően a rendkívül olcsó, fix kamatozású, forintalapú lakáshitelből. A lakás-előtakarékosság az egyetlen olyan államilag támogatott lakásfinanszírozási lehetőség, amelyet az ügyfelek családi állapot, jövedelmi, vagyoni vagy egyéb megkötöttség nélkül vehetnek igénybe. Éppen a kiszámíthatósága és biztonsága miatt a lakás-takarékpénztári befizetések után járó állami támogatás szerepe jelentősen megnő az elkövetkezendő időszakban.

A lakás-takarékpénztárakat szakosított hitelintézetként alapították, így tevékenységük általános feltételeit a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény előírásai is meghatározzák. A lakás-takarékpénztári törvény felhatalmazása alapján 1996. december 23-án hirdették ki a 215/1996. (XII.23) számú kormányrendelet, amely a lakás-előtakarékossági betétbefizetés esetén járó állami támogatás igénylését és jóváírását szabályozza. A kormány 1997. március 6-án adta ki a 47/1997. (III. 12.) számú rendeletét a lakás-takarékpénztárak általános szerződési feltételeiről, amellyel létrejöttek a lakás-takarékpénztárak megalakításának és működésének jogszabályi feltételei.

A lakás-takarékpénztári modell lényege, hogy a pénztári tagok egyik része befizet, másik része pedig hitelt vesz fel, vagyis az egyik finanszírozza a másikat. Az ügyfélkör tehát zárt rendszerben működik, azaz kizárólag a betételhelyező ügyfeleknek nyújthatnak a pénztárak kölcsönt a befolyt törlesztéseket felhasználva (*Sági [2007]*). A lakás-takarékpénztárak más pénzügyi szolgáltatást nem végezhetnek, így más üzletágak jövedelmezősége és kockázata nem veszélyezteti a lakáscélú kölcsönök nyújtását, ezért alacsony és előre rögzített kamatokat tudnak alkalmazni. Az ügyfelek számára így a vállalt havi pénzügyi terhek előre jól kiszámíthatóak.

Természetesen a lakás-takarékpénztáraknak is meg kell győződniük ügyfeleik hitelképességéről, de a hitelbírálati eljárás jóval rugalmasabb és egyszerűbb, mint a bankoknál általában szokásos. Mindez annak köszönhető, hogy az ügyfelek már több éves előtakarékoskodói múlttal rendelkeznek. A lakás-takarékpénztárak szempontjából tehát előnyös, hogy a hitelkockázat alacsony. A megtakarítási időszak alatt a havi rendszerességgel teljesített befizetések ugyanis biztosítják az ügyfelek fizetési fegyelmét, amivel mérséklük a nemfizetés veszélyét (Kiss [1997]). További előny, hogy a lakás-takarékpénztárak magas hozamú, biztonságos befektetést kínálnak. A megtakarítási időszak lejártával évi fix kamatozású, forintalapú lakáskölcsönt vehetnek fel az ügyfelek. A kamat mértéke a szerződés megkötését követően nem változtatható. A megtakarítási időszak leteltével rendelkezésre álló összeg szinte valamennyi lakáscélra felhasználható. A megtakarítási időszak felét követően áthidaló kölcsönt is igényelhetnek az ügyfelek. A lakástakarékpénztárakról szóló 1996. évi CXIII. törvény lehetőséget teremt arra, hogy a pénztárak a lakás-előtakarékossági szerződés alapján folyósított lakáskölcsöntől eltérő feltételekkel, a kiutalást megelőzően áthidaló kölcsönt nyújtsanak a lakáscélok megvalósításához, hiszen előre nem látott események előrehozhatják a lakáscél megvalósulásának az idejét. Ebben az esetben már két év takarékoskodás után áthidaló kölcsönt lehet igényelni. Ezzel párhuzamosan a megtakarítás a kiutalási időszak megkezdéséig folytatódik, és ezekre a megtakarítási összegekre ugyancsak jár még az állami támogatás is.

A szükséges önerő összegyűjtéséhez ezt a kiváló formát érdemes kihasználnia mindenkinek. Rendszeres megtakarításokra a háztartások nehezen szánják el magukat, pedig anyagi szempontból is fontos megtervezni saját magunk és gyermekeink jövőjét is. Szükség esetén még mindig hozzájuthatunk a kamatokkal növelt befizetett megtakarításainkhoz, bár az állami támogatási rész visszautalásra kerül. Anyagi biztonságunk viszont nyugalmat kölcsönöz nekünk. Abban az esetben pedig, ha a megtakarítási időszak alatt váratlan esemény nem gátolta rendszeres befizetéseinket, akkor élhetünk az állami támogatás nyújtotta lehetőséggel lakáscéljaink megvalósítása érdekében.

A lakás-takarékpénztári szerződés hatékony felhasználási lehetőségére szeretném felhívni a figyelmet, hiszen az optimálisan meghozott pénzügyi döntésünk alapfeltételei is megváltozhatnak, és sajnos, sokszor meg is változnak. Ezek után már nem azt vizsgáljuk, hogy a változás hatására optimálisnak tekinthető-e a múltbeli döntésünk, hanem azt, hogy hogyan tudunk a leghatékonyabban reagálni a megváltozott körülményekre. A lakás-takarékpénztári szerződések száma a 2012. április 1-jén hatályba lépő, a devizakölcsönök törlesztési árfolyamának rögzítéséről és a lakóingatlanok kényszerértékesítési rendjéről szóló 2011. évi LXXV. törvény hatására várhatóan emelkedni fog. Azok az ügyfelek ugyanis, akik még tudják fizetni devizahiteleik törlesztőrészletét, és megfelelnek a feltételeknek, illetve élnek is a 2012. december 31-ig igényelhető törlesztési árfolyam rögzítésének lehetőségével, valamint ezzel párhuzamosan lakás-takarékpénztári szerződést vagy szerződéseket is kötnek, többszörösen ki tudják használni az állam által nyújtott kedvezményeket.

A 60 hónapos, legfeljebb 2017. június 30-ig tartó időszak alatt a háztartások rögzített árfolyamon (180 HUF/CHF, 250 HUF/EUR, 2,5 HUF/JPY) törleszthetik a meglévő devizahiteleiket. Ez idő alatt a gyűjtőszámlán, az adós által megfizetendő hitelként „csak” a törlesztőrészlet-különbözet tőkerészét tartják nyilván az ügyfelek általi forintalapú tartozásként, amit majd az eredeti hitellel azonos futamidő alatt kell megfizetnie az ügyfelek-

nek adott forinthitelkamatok mellett. A gyűjtőszámlán összegyűlt tartozás törlesztését a 60 hónap lejárta után kell elkezdni. Elengedik az ún. mentesített követelésrészt. Ennek a felét a magyar állam negyedévenként utólag megtéríti a pénzügyi intézménynek, a másik részét maga a pénzügyi intézmény téríti meg, viszont a törvényben rögzített felső sávhatár (270 HUF/CHF, 340 EUR/HUF, 3,3 HUF/JPY) feletti árfolyammal számolt törlesztőrészletet teljes egészében a magyar állam téríti meg.

A rögzített árfolyamon történő hiteltörlesztési időszak során tehát az ügyfeleknek alacsonyabb lesz a havi törlesztési kötelezettsége. Ez viszont azzal jár, hogy a kedvezményes időszak lejáratát követően megemelkednek az ügyfelek havi fizetési kötelezettségei, mivel egyrészt már nem a rögzített árfolyamon fogják a havi fizetési kötelezettségeiket teljesíteni, másrészt a gyűjtőszámlán összegyűlt forintalapú hitelt is el kell kezdeniük törleszteni, amit párhuzamosan fizetniük kell az eredeti devizahitel törlesztése mellett.

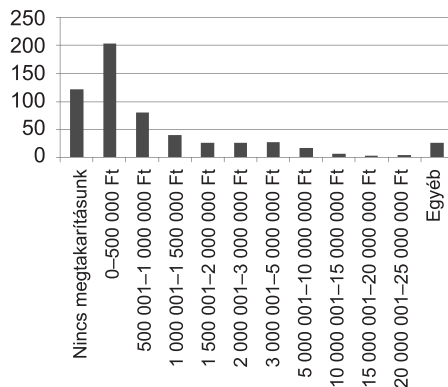
Véleményem szerint célszerű ezt a 60 hónapos lehetőséget kombinálni egy másik állami támogatás nyújtotta lehetőséggel, ami nem más, mint a lakás-takarékpénztári szerződés. Át kell gondolni, hogy az állami segítségnyújtással megspórolt összegből havonta mennyit tudnak félretenni az adósok, amire további 30 százalékos állami támogatás vehető igénybe, ráadásul a lakás-takarékpénztári szerződés lejáratakor kedvezményes, alacsony kamatozású forinthitel is igényelhető, amivel érdemes lesz a háztartásoknak kiváltaniuk a magasabb kamatozású devizahitelük egy részét előtörlesztéssel. Arra érdemes odafigyelni, hogy a lakás-takarékpénztári szerződés a 60 hónapos rögzített árfolyamos időszak után járjon le, és amennyiben forinthitelt is szeretnének felvenni lejáratkor, akkor a lakás-takarékpénztárak azon szerződési módozatát válasszák, ahol alacsonyabb betéti kamat mellett alacsonyabb hitelkamatot ígérnek, illetve amennyiben csak az állami támogatással és betéti kamattal növelt saját befizetéseket akarják a devizahitelükbe előtörleszteni, akkor érdemes azt a szerződésmódozatot választaniuk, ahol magasabb betéti kamatot ígérnek a lakás-takarékpénztárak.

5. KUTATÁSI EREDMÉNYEK

Jelenleg primer kutatást végzek kérdőíves felméréssel, amelyben a háztartások megtakarítási szokásaira, vagyonszerkezetére kérdezek rá. A kérdőív elkészítése online felületen történt. Az internetes felületen kitöltött kérdőíveket kiegészítettem nyomtatott formában, kézzel kitölthető kérdőívekkel is, annak érdekében, hogy olyan célcsoportot is elérjek, amelyet egyébként számítógépen keresztül nem tudnék elérni. A kérdőívet eddig 578 háztartás töltötte ki. A megkérdezettek 44 százaléka Jász-Nagykun-Szolnok megyében, 27 százaléka Pest megyében, 9 százaléka Bács-Kiskun megyében, 5 százaléka Békés megyében lakik, a többi megyéből eddig minimális számú háztartás töltötte ki a kérdőívet, de további, minimum 2000 háztartás megkeresését, elérését tervezem a későbbiek folyamán.

3. ábra

**A megkérdezett háztartások jelenlegi összes megtakarítása
(N = 578 fő)**

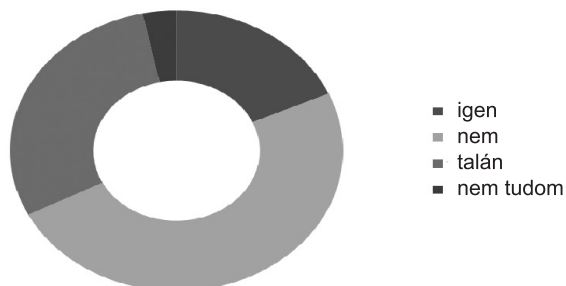

Forrás: saját kutatás alapján saját szerkesztés, <https://docs.google.com/spreadsheet/viewform?formkey=dE5TYm9rMi12Z2w5dmxDZVc1dUNTN2c6MQ>

A megkérdezett háztartások 91 százaléka teljes mértékben fontosnak tartja, 7 százalékok fontosnak tartja és csak 2 százalékok nem tartja fontosnak a családja anyagi biztonságát. Ennek ellenére 56 százalékanak vagy nincs, vagy ötszázezer forint alatti a megtakarítása. Csak 26 százalékok rendelkezik 1 és 25 millió forint közötti megtakarítással. 49 százalékok nem tudna havonta még többet megtakarítani, 29% talán, 18 százalékok igen, a többiek pedig nem tudják.

4. ábra

**A megkérdezett háztartások tudnának-e még további
havi 15-30 ezer forintot hosszabb távra megtakarítani? (N = 578 fő)**

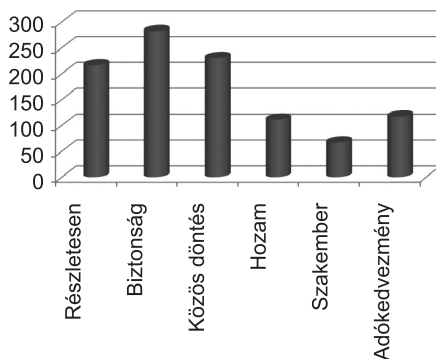
Forrás: saját kutatás alapján saját szerkesztés

A válaszadók 72 százaléka szerint a nyugdíjas évek biztonságáért takarékoskodni kell, és csak 8 százaléuk mondja azt, hogy nem, illetve kevésbé fontos az ilyen célú öngondoskodás. Ennek ellenére 33 százaléuk sehogy sem készül rá. 47 százaléuk folyamatosan takarékoskodik erre, 20 százalék a nyugdíj melletti munkát tervezi, míg 6 százaléuk gondolja úgy, hogy a gyermekeik majd támogatják őket. Az önkéntes nyugdíjpénztár személyijövedelemadó-kedvezményének mértékét csak 29 százaléuk ismeri, és a lakás-takarékpénztári kedvezménnyel is csak 37%-uk van tisztában. Ennek ellenére a vizsgált háztartások 38-40 százaléka rendelkezik vagy korábban már rendelkezett önkéntes nyugdíjpénztári számlával, illetve lakás-takarékpénztári szerződéssel.

A pénzügyi kultúra véleményem szerint fejlesztésre szorul. A kérdőív a háztartások véleményét ebben is kikéri. A vizsgált háztartások 83 százaléka egyetért abban, hogy a pénzügyi kultúrát fejleszteni kell, és csak 3 százaléuk gondolja úgy, hogy erre nincs szükség. Ennek ellenére a szakemberek tanácsát csak 12 százaléuk kéri ki a megtakarítási döntéseik meghozatalakor, és főleg a biztonságot tartják szem előtt (49%), a háztartások felnőtt tagjai mindig közösen hozzák meg a döntéseiket (40%), és minden részletet aprólékosan mérlegelnek (37%).

5. ábra

A megkérdezett háztartások minnek alapján hozzák meg a megtakarítási, befektetési döntéseiket? (N = 578 fő)

Forrás: saját kutatás alapján saját szerkesztés

5. ÖSSZEFOGLALÁS

A pénzügy, az adózás a mindennapjaink fontos részévé vált. Szükségszerű, hogy ismerjük a minket érintő, fontos szabályokat és azok változásait. Annak ellenére, hogy minden korosztályt közvetlenül érint ez a téma, a pénzügyi kultúránk mégsem alakult ki megfelelően, a felelős, öngondoskodási szemlélet nagyon sok egyén és háztartás életéből hiányzik. Tisztában kell lennie mindenkinek azzal: nem mindegy, hogy 5 év alatt gondoskodunk a nyugdíjas éveinkről, vagy arra akár 40 évig folyamatosan takarékoskodunk. Ez utóbbi sokkal nagyobb biztonsággal, nyugalommal és hatékonysággal képes működni, hiszen minél

hamarabb kezdjük el az öngondoskodást, annál kisebb havi megtakarítás elegendő a megfelelő nyugdíj elérése érdekében (*Luttenberger–Németh [2005]*). Ezt ösztönzi az állam is különböző adókedvezmények formájában. Hitel nélkül nagyon nehéz a lakhatás biztosítása saját tulajdonban. Nagyon sok esetben a megfelelő önerő megléte sem biztosított. A szükséges lakáscélú megtakarítás is hosszabb folyamat, de megtakarítás nélkül felelősségteljesen nem lehet sem hitelt adni, sem azt felvenni. Biztonsági „vész tartalék” nélkül mindig is kockázatos volt a háztartások folyamatos likviditását megőrizni, ami különösen igaz ebben a bizonytalan gazdasági helyzetben. A „sok kicsi sokra megy” alapelv érvényesítése, az előrelátás, a felelősségteljes, optimális pénzügyi döntések meghozatala fontos szabálya a sikeres pénzügyi gondolkodásnak már a háztartások életben is.

IRODALOMJEGYZÉK

- KISS KORNÉLIA [1997]: A lakás-takarékpénztár: A törvény és a rendeletek magyarázata. Budapest: Dinasztia kiadó-ház Rt.
- LUTTENBERGER ZOLTÁN – NÉMETH RITA [2005]: Pénzügyi tervezés. Budapest: Babikszki Kft.
- SÁGI JUDIT [2007]: Banktan. Budapest: Saldo Zrt.
1995. évi CXVII. törvény a személyi jövedelemadóról
1996. évi CXII. törvény a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról
1996. évi CXIII. törvény a lakástakarékpénztárakról
2009. évi LXXVII. törvény a közteherviselés rendszerének átalakítását célzó törvénymódosításokról
2011. évi LXXV. törvény a devizakölcsönök törlesztési árfolyamának rögzítéséről és a lakóingatlanok kényszerértékesítési rendjéről
- 215/1996. (XII. 23.) Kormányrendelet a lakás-előtakarékosság állami támogatásáról
- 47/1997. (III. 12.) Kormányrendelet a lakás-takarékpénztár általános szerződési feltételeiről
- HVG Adó különszám 1997–2012 közötti számai
- Központi Statisztikai Hivatal (KSH) éves jelentései. http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_zrh001.html (letöltve: 2012. április)
- Magyar Biztosítók Szövetsége (MABISZ) éves jelentései. http://www.mabisz.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=15&Itemid=14&lang=hu (letöltve: 2012. április)